

СУФІКС -RĪX У ЛАТИНСЬКІЙ МОВІ НА ПОЗНАЧЕННЯ
ОСІБ ЖІНОЧОЇ СТАТІ

Марія ТЕЛЕКИ,

Вищий державний навчальний заклад України
„Буковинський державний медичний університет”;
mariateleki@ukr.net

USAGE OF THE SUFFIX -RĪX IN LATIN FOR DENOTING FEMALE

Mariia TELEKY,

Higher State Educational Establishment of Ukraine
«Bukovinian State Medical University»
ORCID ID: 0000-0003-4161-4386

Телеки Марія. Суффікс - rīx в латинському мові на означення осіб жіночої статі. Стаття присвячена вивченню словообразування в латинському мові. **Цель дослідження** – освітлення семантики номінативних функцій словообразування з суффіксом -rīx. **Методи дослідження:** спостереження, описателів, систематизації. **Наукова новизна.** Це перша спроба дослідження словообразувальних типів назв жіночих імен з латинським суффіксом -rīx на означення осіб жіночої статі. **Висновки.** Суффікс демонструє його продуктивність в латинському мові; є словообразувальним засобом, який змінює семантичне значення слова, вказуючи на осіб жіночої статі. Лексичні одиниці об'єднуються в декілька словообразувальних типів з різними відтінками значень. Такі іменні – переважно кореляти назв на означення осіб чоловічої статі.

Ключові слова: словообразувальний суффікс, словообразувальне значення, словообразувальний тип, осіб жіночої статі.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими проблемами. Вивчення слівотвірних процесів латинської мови виявляє закономірності її розвитку на певному етапі. Система семантичних і формальних показників слівотвору зберігала і забезпечувала словникової склад латинської мови. Завдяки слівотвору, що послуговався різними засобами утворення лексичних одиниць, відображена мовна картина світу давньоримського суспільства. Актуальними залишаються дослідження з урахуванням номінативних і семантичних аспектів опису мовних одиниць у структурно-семантичній системі слівотвору латинської мови. Незважаючи на неодноразові звертання дослідників до опису суфіксального способу слівотворення, зостається недостатньо повно відтворений семантичний потенціал слівотвірних засобів на позначення назв осіб жіночої статі.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано розв'язання проблеми. У багатьох індоевропейських мовах спостерігаються спільні тенденції до утворення найменувань осіб за належністю до статі. Клас слів, що утворюють різні семантичні групи, слугують позначенням виконавця дії, виду діяльності осіб, їхньої професії, місця проживання, національності, родинних стосунків, належності до релігії, організацій тощо.

Дериваційні процеси у кожній мові мають свої ознаки. Так, у давньоанглійській мові афіксальний спосіб слівотворення для назв осіб був найбільш продуктивним. Для позначення осіб чоловічої статі використовували іменники з суфіксом -er(e) (*wrītere* письмен-

ник), -nd- (*helpend* помічник), похідних від основ сильних і слабких дієслів, для осіб жіночої статі – *-estr(e)* (*byrdestre* вишивальниця)¹.

У сучасній англійській мові особа жіночої статі ідентифікувалася у суфіксі романського походження -ess (*stewardess, actress, princess*). Нині іменники *steward* і *stewardess* об'єднують у *flight attendant*, а *actor* і *actress* – в *actor*. Тепер його слівотворча здатність послабилася, що може пояснюватися, зокрема, «відходом до гендерно нейтральної лексики в офіційному стилі внаслідок пейоризації жіночих номінацій» (*layeress* жінка-вбивця), (*impostress* самозванка)². Також суфікс -ess у жіночих номінаціях часто набуває зменшувально-пестливого забарвлення. Сьогодні нерідко уникають вживання таких найменувань осіб жіночої статі, оскільки жінки можуть вважати, що значення їхньої роботи суспільством применшується. Ще меншою мірою використовується суфікс -trix на позначення осіб за процесуальною ознакою виконання дії (*administratrix* розпорядниця майна), (*persecutrix* переслідувачка)³.

Основним способом утворення німецьких назв осіб, що відображають ознаку статі, є, на думку А.В. Неупокоевої, мовірування – експліцитна деривація іменників іншого роду від основи, яка називає особу чи тварину. Назва осіб жіночої статі утворюється додаванням до імен чоловічого роду суфікса -in, який залишається й дотепер продуктивним. У семантичному плані жіночі назви спочатку відображали належність до певного племені чи чоловікові, а пізніше стали позначати жінку як діючу особу (*Lehrerin*)⁴.

¹ Petrova H.M. «Afiksalna deryvatsiia imennykh davnoanhliskoi movy» [Affixal derivation of Old English nouns], *Naukovi pratsi Kamianets'-Podil'skoho nats. un-tu imeni Ivana Ohienka. Filolohichni nauky* [Scientific works of the Kam'ianets'-Podil'skyi national university of the name of Ivan Ohienko. Philological sciences], 2012, Vyp. 30, P. 238–239 [in Ukrainian].

² Lysenko O. «Henderna asymetriia v yurydychnii terminolohii» [Gender Asymmetry in Legal Terminology], *Naukovyi visnyk Skhidnoevropeiskoho natsionalnogo universytetu imeni Lesi Ukrainky. Filolohichni nauky. Movoznavstvo* [Sciences. announcer of the east Europe national university of the name of Lesia Ukrainian. Philological sciences. Linguistics], 2014, N 5, P. 204–205 [in Ukrainian].

³ Ibidem, P. 204.

⁴ Neupokoeva A.V. Motyrovanye nomyntsyy lyts po pryznaku pola kak sposob slovoobrazovanyia v nemetskom yazyke [Motivation of the persons' nominations on the basis of gender as a way of word formation in German], *Yzvestyia Ross. hos. ped. un-ta ym. A.Y. Hertseny: Aspyrantskye tetrady: Nauch. zhurn. SPb., Obschchestvennye y humanyarnye nauky* [News of the Russian state pedagogical university of the name A.Y. Hertseny], 2008, N 34 (74), P. 369–371 [in Russian].

У системі афіксального словотвору української мови на позначення осіб найуживанішими є суфіксальні засоби. Назви осіб жіночої статі мотивуються іменниками, які є назвами чоловічої статі. Найбільш плідним для утворення є суфікси *-к(а)*, менше – *-ниц(я)*. Словотвірні типи іменників об'єднують назви особи-виконавця дії, за видом заняття (*відвідувачка, доглядальниця*), носія особи певної процесуальної дії (*бунтарка, трудівниця*), за національністю (*українка*), територіальною ознакою (*буковинка*). Суфікс *-к(а)* все частіше вживається в утворенні нових іменників за їхньою професійною діяльністю (*акторка*), партійною належністю (*бютівка*), членством до певної спільноти (*опозиціонерка*), що є властиво розмовному літературному мовленню⁵. Такі назва у сучасній українській мові висвітлюють гендерний компонент і розширюють використання іменникових особових кореляцій (*депутат-депутатка*)⁶.

Словоформи іменників французької мови – назви осіб жіночої статі за посадою і професією утворюють різними способами, зокрема за допомогою протиставлення артикля: змінюють артикль чоловічого роду на артикль жіночого роду і приєднують до граматично оформленого іменника чоловічого роду закінчення *-e* (*écrivain* (m) – *écrivaine* (f) письменник-письменниця). В утворенні найменувань використовується і суфікси *-ice* (*directeur* (m) – *directrice* (f) директор-директорка), *-euse* (*contrôleur* (m) – *contrôleuse* (f) контролер-контролерка), *-esse* (*maître de conférence* (m) – *maîtresse de conférence* (f), *-ice* (*programmeur* (m) – *programmatrice* (f) програміст-програмістка)⁷.

При описі семантико-граматичних функцій категорії роду у новогрецькій мові, що виражає реальні статеві відмінності істот, О.О. Тищенко виокремлює групу іменників за семами «професія», «рід занять», «суспільна діяльність» на позначення найменувань осіб жіночої статі, сформованих суфіксальним способом. Від іменників чоловічого роду жіночі назви утворені за допомогою димотичних та книжних суфіксів *-τρι(α) / τρ(α)*, *-ισσ(α)*, *-ίν(α)*, *-έσσ(α)*, *-έσσ(α)*, *-ίδ(α) / -ις*, *-αιν(α)*, *-ειρ(α)*: *η αεροελέκτρια, η σιδεράτρα, η καρβουνιάρισσα, η γεροδαστίνα, η πριγκίπεσα, η τηλεσκηνοθέτιδα, η νομοθέτις, η ρήγαινα, η βαρονέσσα, η αυτοκράτειρα*. Дослід-

ниця зауважує, що розрізнення «іменників чоловічого і жіночого роду-назв осіб за професією, родом діяльності, посади продиктовано соціальними змінами» через все помітнішу участь жінок у багатьох сферах професійної діяльності⁸.

У будь-яких індоєвропейських мовах простежується подібність у суфіксальних утвореннях на позначення осіб жіночої статі. Деякі суфікси запозичені з латинської мови (поряд з давньогрецькою) внаслідок її є прямого впливу на формування сучасних мов. М.І. Федорів у дисертаційній роботі «Похідні іменники з латинськими суфіксами на позначення особи у німецькій та українській мовах: структура, семантика, прагматика» (2014) схарактеризував словотвірну семантику похідних іменників з латинськими суфіксами на позначення осіб (чоловічої статі), виокремив спільні лексико-семантичні групи, як-от: назви осіб за родом, за територіальною ознакою, за якостями та властивостями, за світоглядом⁹. Однак дослідник не торкається суфіксальних утворень на позначення осіб жіночої статі.

Найповніше способи словотворення у літературній латинській мові відображені у праці Н.Ф. Новодранової «Именное словообразование в латинском языке и его отражение в терминологии»¹⁰. Автор здійснила морфологічний та словотвірний аналіз похідних слів, визначила склад моделей, розглянула латинські суфікси та анкетні описи окремих суфіксів, словотвірні категорії іменників та прикметників.

Суфіксація як важливий спосіб деривації у системі словотворення латинської мови описана С.А. Шведовим. Словотвірні типи посідають центральне місце й визначаються як формально-семантичні схеми побудови похідних слів певної частини мови, абстрактної від їхніх конкретних властивостей. Способом суфіксації утворюються іменники, прикметники, дієслова¹¹. Проте дослідник не торкається особливостей семантики словотвірних значень найменувань на позначення осіб жіночої статі.

Метою статті є висвітлення семантики номінативних функцій латинського словотворення на позначення осіб жіночої статі зі словотворчим суфіксом *-rīx*. Для цього слід розкрити семантичну структуру похідних

⁵ Marchuk A. Osoblyvosti semantyky i funktsionuvannya imennykiv na poznachennia osib zhinochoi staty. [Semantics features' and the functioning of nouns on the denomination of female], *NTKP VNTU. Instytut sotsialno-humanitarnykh nauk. XLV Naukovo-tekhnichna konferentsiia humanitarnykh pidrozdiliv. Sektsiia movoznavstvo* [Institute of socialhumanitarian sciences. XLV the Scientific and technical conference of humanitarian subdivisions. Section of linguistics], 2016, Feb 21, P.1 [in Ukrainian].

⁶ Volovenko I.V. Slovtvorni varianty nazv osib zhinochoi staty za rodom diialnosti abo fakhom [Word - building variants of female names by kind of activity or specialty], *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 9: Suchasni tendentsii rozvytku mov* [Scientific magazine of NPU of the name of M. P. Drahomanov. Series 9: the Modern progress of languages trends], 2011. N 5, P. 24 [in Ukrainian].

⁷ Litkovets Yu. «Genderni osoblyvosti nazv posad i profesii u franko-ukrainskomu perekhladi» [Gender peculiarities of the jobs' and professions names' in French – Ukrainian translation], *Movni i kontseptualni kartyny svitu* [Language and conceptual pictures of the world], 2015. Vyp. 1. P. 422–423, URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2015_1_46 (application date 24.12.2017), title from the screen [in Ukrainian].

⁸ Tyshchenko O.O. Hramatychnyi rid u systemi katehorii imennyka novohretskei movy [Grammatical gender in the system of noun' categories in Modern Greek], Kyiv, 2011, P. 8–10 [in Ukrainian].

⁹ Fedoriv M. I. Pokhidni imennyky z latynskymy sufiksamy na poznachennia osoby u nimetskii ta ukrainskii movakh: struktura, semantyka, prahmatyka [Derived nouns with Latin suffixes to designate a person in German and Ukrainian languages: structure, semantics, pragmatics], Kyiv, 2014, P. 12 [in Ukrainian].

¹⁰ Novodranova V. F. Ymennoe slovoobrazovanye v latynskom yazyke y ego otrazhenye v terminologyy. Laterculi vocum Latinarum et terminorum [Nominal word formation in Latin and its reflection in terminology. Laterculi vocum Latinarum et terminorum], *Ros. akademyya nauk; Yn-t jazykoznavnyia. MGMSU* [Russian academy of sciences; Institute of linguistics. MGMSU], Moskva: Jazyky slavjanskyh kul'tur, 2008, 328 p. URL: [http://www.lrc-press.ru/pics/previews/ru/\(28\)Pages%20from%20Novodranova-2008-v.pdf](http://www.lrc-press.ru/pics/previews/ru/(28)Pages%20from%20Novodranova-2008-v.pdf), (application date 12.04.2018), title from the screen [in Ukrainian].

¹¹ Shvedov S. A. Slovoobrazovanye v latynskom yazyke: Uch. posobye dlia stud. otd. klass. fylol. un-tov [Word – formation in Latin: train aid for the students of separation of classic philological universities], Kharkiv: KhNU ym. V. N. Karazyna, 2004, P. 75–76 [in Ukrainian].

іменників, виокремити словотвірні типи досліджуваних лексичних одиниць, визначити продуктивність суфікса -гїх.

Об'єктом дослідження є словотвірна система латинської мови у її суфіксальних способах творення.

Матеріали і методи дослідження. Фактичним матеріалом дослідження є іменники, зафіксовані латинсько-російським словником [укладач І.Х. Дворецький]¹², що відбивають процеси словотворення іменників у латинській мові.

Метод дослідження – спостереження, описовий – для інвентаризації та інтерпретації лексичних одиниць, систематизації – для упорядкування лексичних одиниць у словотвірні типи.

Результати дослідження. Семантика словотворчих суфіксів по-різному трактується дослідниками дериватології. Вчені Г.О. Винокур, О.С. Кубрякова, Р.З. Мурясов, Є.І. Шендельс вважають, що сам по собі суфікс не містить лексичного значення, оскільки не співвідноситься з конкретним денотатом. Він не виконує номінативної функції та не пов'язаний з конкретно дійсністю. Інші лінгвісти стверджують, що, не зважаючи на незалежну мовленнєву одиницю, суфікс як морфема презентує семантичну значущість (Н. Marchand, Th. Schippan, М.П. Івченко, Н.Ф. Новодранова), а також виступає як носій граматичного і лексико-категоріального значення (М.Д. Степанова, Т.М. Беляєва). Суфіксальні утворення у дериватології сьогодні розглядають як такі, які у похідних словах мають словотвірне значення – узагальнене спільне для певного лексико-семантичного розряду слів значення, яке виявляється в одному словотвірному засобі та є складовою частиною семантичної структури слова (Н.Ф. Новодранова, І.І. Ковалик, М.Я. Плющ, Н.Г. Шкурятяна, С.В. Шевчук). Такі утворення характерні і для латинської мови, як-от: *clibanarius, i m* солдат, захищений бронею, *arcuarius, i m* майстер, який виготовляє луки, *navicularius, i m* судновласник, *argentarius, i m* міняло, банкір, *potarius, i m* торговець фруктами, плодами, *partiarus, i m* учасник (якоїсь дії). Словотвірне значення у цьому ряді слів віддзеркалює поняттєве значення «особа чоловічої статі, предмет її діяльності», виражене словотворчим суфіксом *-arius*, закріпленим за частиною мови – іменником.

Для виявлення словотвірного значення у латинській мові використовуються різні суфіксальні засоби. Об'єднані на основі спільної словотворчої структури, група слів становить словотвірний тип з неоднаковим лексичним значенням. У дослідженні словотвірне значення розглядається як узагальнене, спільне для певного лексико-семантичного розряду слів, що виявляється в одному словотвірному типові на основі взаємодії між значеннями твірної основи і словотворчого суфікса.

У розвиненій системі суфіксів латинської мови, що слугують засобом для утворення іменників семантико-граматичного розряду істот – назв людей за різними ознаками вирізняються іменники з суфіксом *-ōr*, що позначають особу чоловічої статі, які утворюються від основи супіна: *conditor, ōris m* [condo] засновник, творець колонізатор, родоначальник. Для позначення особи жіночої статі твірною основою виступає іменник-назва особи чоловічої статі. Модифікаційна деривація чиниться за допомогою суфікса *-rīx* і висвічує словотворчий

процес, у якому утворене слово набуває додаткової ознаки: особа жіночої статі. Мотивуюче й мотивувальне слово однакові за семантикою, вони мають спільний об'єкт номінації: особа-діяч, називають особу за родом її діяльності, фахом чи за відношенням до дії, наприклад: засновниця, творець *conditrīx, īcis f* < [conditor, ōris m] засновник, творець].

У проаналізованих лексичних одиницях назви осіб жіночої статі є співвідносними до назв осіб чоловічої статі. Суфікс *-rīx* є тим словотворчим засобом, що змінює семантичний зміст слова, вказуючи, що виконавцем певної дії є особа жіночої статі, як-от: *victor* < [vincō отримувати перемогу, бути переможцем] *victīris* < [victor] 1) переможниця, 2) звитязна, яка сповіщає про перемогу; *indagator* [indago вистежувати] 1) мисливець, що вистежує дичину; 2) дослідник (природи) *indagātrīx* < [indagator] дослідниця; *coactor* < [cogo] 1) зганяти, загонити; 2) збирати; 3) стягувати, стяжати; 4) замикаги похідну колону] 1) який стягує гроші, збирач; 2) збирач тих, хто відстав (хвоста військової колони), ар'єргард; 3) спонукач «товкач» (помічник) *coactrīx* < [coactor] спонукачка, *expūctor* < [expungo] 1) викреслювати; 2) видаляти, усувати) руйнівник *expūctrīx* < [expūctor] руйнівниця; *inventor* [invenio] 1) придумувати, видумувати; 2) створювати) винахідник, творець *inventrīx* < [inventor] винахідниця, творець.

Суфіксальні іменники з формантом *-rīx* за зовнішньою формою містять указівку на означену за родом особу жіночої статі й на морфологічному рівні є іменниками жіночого роду третьої відміни, як-от: *contemplātrīs, īcis f* спостерігачка, дослідниця; *gestātrīx, īcis f* носійка, *dispēnsātrīx, īcis f* завідувачка господарством.

У суфіксальному словотворі можна вирізнити кілька словотвірних типів назв осіб, що об'єднують групу слів однієї частини мови, побудованих на основі твірної основи іменника на позначення особи чоловічої статі, спільного словотворчого суфікса *-rīx* та словотвірного значення: особа жіночої статі:

1) назви на позначення осіб жіночої статі за родом заняття: *praecēptrīx* < [praecceptor] наставниця; *conjectrīx* < [conjector] яка тлумачить сни; *actrīx* [actor] 1) скаржниця; 2) виконавиця, актриса; *altrīx* < [altor] годувальниця, вихователька; 2) назви на позначення осіб жіночої статі за фахом: *expliātrīx* < [expiator] яка тлумачить, коментує (коментатор); *textrīx* < [textor] ткаля; *educātrīx* < [educator] вихователька, наставниця; *eruditrīx* < [eruditor] вчителька; *tractātrīx* < [tractator] банщиця-масажистка;

Цікавим лексико-граматичним утворенням є позначення особи жіночої статі за фахом сучасної сестри медичної. Латинсько-російський словник І.Х. Дворецького не фіксує таке позначення особи жіночої статі, оскільки у стародавньому Римі такого виду діяльності не було. Л.І. Петрух та І.М. Головка, укладачі українсько-російсько-латинсько-англійського медичного енциклопедичного словника: А-Я, використовують латинський іменник *curatrīx* – діюча особа, яка має кваліфікацію «сестра медична», тобто «фахівець з середньою медичною освітою, який виконує певну лікувально-профілактичну роботу і переважно працює під керівництвом лікаря»¹³. Іменник, як зауважують автори словника, утворений від дієслова *curāre* лікувати < [основа супіна *curat* + суфікс *-rīx*].

¹³ Ukrainsko-rosiisko-latynsko-anhliiskiyi medychnyi entsyklopedychnyi slovyk: А-Я [Ukrainian-Russian-Latin-English medical encyclopaedic dictionary], ukladachi L.I. Petrukh, I.M. Holovko, Kiev: VSV «Medytsyna», 2015, P. 676 [in Ukrainian, Russian, Latin, English].

3) назви на позначення осіб жіночої статі за родинними стосунками: *creātrīx* < [creator] 1) та, що створює; 2) мати; *genitrīx* < [genitor < gigno народжувати] 1) мати, ненька; 2) прамати, родоначальниця 3) та, що створює; 4) назви на позначення осіб жіночої статі, що вказують на соціальний статус, соціальні відносини: *imperātrīx* < [imperator] повелителька; *gubernātrīx* < [gubernator] керівник, правителька; *dominātrīx* < [dominator повелитель, владика] повелителька, володарка; 5) назви на позначення осіб жіночої статі як носія певної процесуальної ознаки поділяються на кілька лексико-словотвірних груп іменників:

1) назви на позначення осіб жіночої статі за носієм процесуальної дії: *ēmprīx* < [emptor] покупець; *cultrīx* [cultor] яка займається розведенням рослин або тварин; 2) назви на позначення осіб жіночої статі як виконавця певної дії: *disputātrīx* < [disputator] учасниця обговорення, захисниця своєї теорії; *formātrīx* < [formator] творителька (апх.), жінка-творець (*civitatīx* громадянського суспільства); 3) назви на позначення осіб жіночої статі за оцінкою їхньої діяльності: *dissolūtrīx* < [dissolutor] руйнівниця; 4) назва на позначення осіб жіночої статі за характером дії, вказівки на об'єкт спрямування її впливу: *jaculātrīx* < [jaculator] метальниця (стріл), *afflictrīx* < [afflictor] яка наносить удар; 5) назви на позначення осіб жіночої статі як носія певної процесуальної ознаки, що визначає її поведінку: *violātrīx* < [violator] порушниця, *bellātrīx* < [bellator] 1) жінка-воїн (рос. воительниця); 2) войовнича; *fautrīx* < [fautor] покровителька, доброзичливиця; 6) назва на позначення осіб жіночої статі за виявленням результату дії: *creditrīx* < [creditor] довірителька, кредиторша; *debitrīx* < [debitor] боржниця, яка повинна відповідати за свої вчинки; *deprecātrīx* < [deprecator] захисниця, заступниця; *acceptrīx* < [acceptor] отримувачка; *accūsātrīx* < [accusator] яка обвинувачує; *servātrīx* < [servator] 1) хранителька, рятівниця; 2) та, що дотримується чогось; *examīnātrīx* < [examinator] та, що випробовує; 7) назви на позначення осіб жіночої статі за комплексом дій по відношенню до якого-небудь суб'єкту, націлених на його благополуччя; увага до чийхось потреб; піклування про кого-небудь: *consultrīx* < [consultor] дбайлива подателька порад.

Невеликі групи об'єднують іменники, що позначають особу жіночої статі, які відображають емотивний стан індивіда або вносять відтінки суб'єктивної оцінки, як-от: 1) назви на позначення осіб жіночої статі, пов'язані з їхнім психічним чи емоційним станом, почуттями: *amātrīx* < [amator] 1) коханка; 2) закохана; 3) любителька; *contemptrīx* < [contemptor] яка зневажає; 2) назви на позначення осіб жіночої статі за емотивно-оцінним аспектом, вираженням негативного ставлення: *contemptrīx* < [contemptor] та, що зневажає; *compotrīx* < [compotor] товаришка по чарці (рос. собутельниця); *temptatrīx* < [temptator] спокусниця; *seductrīs* < [seductor] яка зваблює.

Назви осіб чоловічої статі зі значеннєвого погляду репрезентують значно більше найменувань ніж назви жіночі. Пояснюється це тим, що чоловіки були зайняті у всіх сферах практичної діяльності, а жінкам були доступні окремі царини. Лише кілька лексичних одиниць відображають особи жіночої статі, які є носіями таких дій, що не протиставляються особам чоловічої статі Такі іменники мотивовані дієсловами, як-от: *nutrix* < [nutrio годувати, вигодовувати груддю] годувальниця; *obstetrīx* = *obstetrīx* < [obsto – стояти перед, стояти на шляху] повивальна бабка (сучасна акушерка). Суфікс -rīx може

уточнювати гендерну ознаку особи: *silvicultrīx* < [*silva* ліс + *colo* мешкати, жити] яка живе в лісі, мешканка лісів.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Суфікс -rīx віддзеркалює давні тенденції розвитку словотвірної фемінітивної системи латинської мови. Поширений спосіб творення іменників на позначення осіб жіночої статі демонструє його продуктивність у латинській мові. Лексичні одиниці об'єднуються у кілька словотвірних типів з різними відтінками значень, які уточнюють головні значення: особа як виконавець певної дії або роду її заняття; носій певної процесуальної ознаки, що визначає його поведінку. Суфікс -rīx додає нове лексичне значення слову: «особа жіночої статі» і вказує на гендерні ознаки, а також закріплені у процесі соціалізації психосоціальні й соціокультурні ролі жінки як особистості. Такі іменники переважно є корелятами назв на позначення осіб чоловічої статі. Назв осіб жіночої статі у кількісному відношенні набагато менше ніж чоловічих, що засвідчує другорядний статус жінки у тогочасному давньоримському суспільстві.

Перспективними є подальші дослідження лексико-семантичних особливостей мотивованих дієсловами похідних іменників-назв на позначення осіб жіночої статі.

Teley Mariia. Usage of the suffix -rīx in Latin for denoting female. The aim of the research is to highlight the semantics of nominative functions of Latin word-formation with the suffix -rīx on the denomination of female. The achievement of this aim involves such tasks as: to define word – forming semantics of the nouns with Latin suffix -rīx; to regulate the analyzed above-mentioned units in word – building types, to determine the productivity of the word – building suffix. **Methods of research.** Such methods as: the method of observation, the descriptive method for inventory and interpretation of lexical units, the method of systematization – for ordering lexical units in word-building types were used in our research. **The scientific novelty of the research** lies in the first attempt to analyze the word-forming types of persons' names in Latin with the modifying suffix -rīx with the meaning of female on the basis of motivated male nouns-names. **Conclusions.** The suffix -rīx reflects the long-standing tendencies of the feminist system development in Latin. A widespread way of creating nouns on the denomination of female demonstrates its productivity in Latin. The lexical units are united in several word-building types with different shades of meanings, which specify the main thing «the person, the performer of a certain action, its character or result». The suffix -rīx adds a new lexical meaning to the word «female» and points to gender characteristics as well as the psychosocial and sociocultural roles of women as individuals in the process of socialization. Such nouns are mostly correlated with the names of male. Denomination female names is quantitatively much less than of men, which testifies the secondary status of a woman in the ancient Roman society.

Key words: word-formation suffix -rīx, word-formation meaning, word-building type, female.

Марія Телекі – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет». Після захисту кандидатської дисертації авторка продовжує дослідження соціальних категорій мови в українській мові, латинській та українській загальномедичній термінології. У доробку – 51 наукова праця, у тому числі монографія та посібники. Брала участь у міжнародних та українських науково-практичних конференціях, вебінарах. Наукові інтереси: соціальні категорії мови, дослідження мовних явищ латинської мови, медична термінологія.

Mariia Teley – candidate philologicae science, associate professor of foreign languages Department Higher State Educational Establishment of Ukraine «Bukovina State Medical University». The author of more than national and international scientific and educational 51 works, including books and manuals. She participated in international and Ukrainian scientific conferences, webinars. Research interests: social categories of mofuses, research of language phenomenon of the Latin language, medical terminology.

Received: 23.06.2018

Advance Access Published: August, 2018

© M. Teley, 2018